Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Pädeva asutuse muutmisega seotud keskkonnaministri ja energeetika- ja keskkonnaministri määruste muutmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrus kehtestatakse kiirgusseaduse § 8 lõike 3, § 31 lõike 3, § 33 lõike 4, § 52 lõike 2, § 62 lõike 3, § 68 lõigete 3 ja 5, § 69^1 lõike 2, § 70 lõike 4, § 75 lõike 3, § 75^1 lõike 2, § 83 lõike 2, § 90 lõike 4, § 97 lõike 3, § 100 lõike 4, § 101 lõike 2 ja § 102 lõike 6, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 53 lõike 3 ja toote nõuetele vastavuse seaduse § 5 lõike 4 ning Vabariigi Valitsuse 26. augusti 2010. a määruse nr 123 „Volituste andmine tootele nõuete ja vastavushindamise korra kehtestamiseks ning turujärelevalveasutuse määramiseks“ § 1^1 lõigete 1 ja 3 alusel.

Eelnõukohase määrusega tehakse muudatused 11 määruses. Määruste muutmisega viiakse kiirgusohutuse valdkonna ministri määrused kooskõlla 17. juunil 2026 vastu võetud tuumaenergia ja -ohutuse seadusega (RT I, 11.07.2026, 1), mis jõustub 1. jaanuaril 2027. Tuumaenergia ja -ohutuse seaduse § 13 lõike 1 kohaselt on kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse pädev asutus Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi *TTJA*). Sama seadusega asendati kiirgusseaduses läbivalt sõna „Keskkonnaamet“ sõnadega „Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet“ vastavas käändes.

Määrusega asendatakse muudetavates määrustes viited Keskkonnaametile viidetega TTJA-le, muudetakse ühe määruse pealkirja, sätestatakse ehitustoodete turujärelevalve ühtse asutusena TTJA ning täpsustatakse riikliku kiirgustöötajate doosiregistri rahastamise sätet. Kõik muudatused tulenevad pädeva asutuse muutumisest ega muuda määruste sisulisi nõudeid.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Kliimaministeeriumi keskkonnakorralduse ja kiirguse osakonna nõunik Maria Leier (maria.leier@kliimaministeerium.ee, 625 4370 ja õigusosakonna nõunik Rene Lauk (rene.lauk@kliimaministeerium.ee, 626 2948). Eelnõu ja seletuskirja on keeletoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud tuumaenergia ja -ohutuse seadusega (RT I, 11.07.2026, 1) ja sellega kiirgusseaduses (RT I, 28.06.2016, 2) tehtud muudatustega, mis jõustuvad 1. jaanuaril 2027. Selle kohaselt alustab TTJA 1. jaanuaril 2027 tegevust kiirgus- ja tuumaohutuse valdkonna pädeva asutusena.
Samuti on eelnõu seotud Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (1064 SE), millega täpsustatakse mh riigi täitevvõimu ülesannete jaotust kiirgus- ja tuumaohutuse valdkonnas ning lisades Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala ülesannete hulka kiirgus- ja tuumavaldkonna tegevuste korraldamise.

Eelnõukohase määrusega muudetakse:
1) keskkonnaministri 25. augusti 2021. a määruse nr 40 „Kiirgustegevuses kasutatavate või tekkivate radioaktiivsete ainete väljaarvamise ja vabastamise tingimused ning väljaarvamise ja vabastamise taotlusele esitatavad nõuded“ 30.08.2021. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 27.08.2021, 6);

2) energeetika- ja keskkonnaministri 18. juuli 2025. a määruse nr 41 „Väga väikese ohuga kiirgustegevuste loetelu, kiirgustegevuse registreeringu taotluse täpsustatud nõuded ning taotluse ja registreeringu andmekoosseis“ 26.12.2025. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 23.12.2025, 30);
3) keskkonnaministri 27. oktoobri 2016. a määruse nr 45 „Kiirguseksperdi kiirgusohutuse koolituse õppekava, kutseoskusnõuded, tunnistuse taotlemise kord, taotluse vorm ja tunnistuse vorm“ 01.11.2016. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 29.10.2016, 2);
4) keskkonnaministri 24. novembri 2016. a määruse nr 60 „Kiirgustegevusloa taotlusele esitatavad täpsustatud nõuded, taotluse ja kiirgustegevusloa andmete loetelud ning tuumamaterjali arvestuse pidamiseks kasutatavate kiirgusallikaid iseloomustavate andmete loetelud“ 22.06.2020. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 19.06.2020, 15);
5) keskkonnaministri 30. juuli 2018. a määruse nr 28 „Tööruumide õhu radoonisisalduse viitetase, õhu radoonisisalduse mõõtmise kord ja tööandja kohustused kõrgendatud radooniriskiga töökohtadel“ 06.08.2018. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 03.08.2018, 4);
6) keskkonnaministri 3. oktoobri 2016. a määruse nr 33 „Radioaktiivsete jäätmete sisse-, väljaning läbiveo dokumentide menetlemise korra ja tähtaegade erisused lähtuvalt päritolu- ja sihtriigist“ 01.11.2016. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 05.10.2016, 5);
7) keskkonnaministri 14. oktoobri 2022. a määruse nr 48 „Kiirgustöötaja ja elaniku efektiivdooside seire ja hindamise kord, kiirgus- ja koefaktori väärtused ning radionukliidide sissevõtust põhjustatud dooside hindamiseks kasutatavate doosikoefitsientide väärtused“ 26.07.2025. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 23.07.2025, 4);
8) keskkonnaministri 6. septembri 2016. a määruse nr 28 „Välistöötaja doosikaardile kantavad andmed ja doosikaardi vormistamise kord ning välistöötaja doosikaardi vorm“ 16.07.2023. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 13.07.2023, 64);
9) keskkonnaministri 6. septembri 2016. a määruse nr 27 „Keskkonnaameti põhitegevusega seotud tasuliste teenuste loetelu ja tasumäärad“ 05.11.2026. a jõustuvat redaktsiooni (RT I, 06.10.2026, 4);
10) majandus- ja kommunikatsiooniministri 26. juuli 2013. a määruse nr 49 „Ehitusmaterjalidele ja -toodetele esitatavad nõuded ja nende nõuetele vastavuse tõendamise kord“ 08.01.2026. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 03.10.2025, 21);
11) keskkonnaministri 20. oktoobri 2016. a määruse nr 41 „Riikliku kiirgustöötajate doosiregistri asutamine ja selle põhimäärus“ 26.07.2025 jõustunud redaktsiooni (RT I, 23.07.2025, 3).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõukohane määrus koosneb viiest paragrahvist.
Paragrahviga 1 asendatakse kaheksas määruses sõna „Keskkonnaamet“ läbivalt sõnadega „Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet“ vastavas käändes. Muudatus on vajalik, sest 1. jaanuarist 2027 täidab kiirgusseaduses Keskkonnaametile seni pandud ülesandeid TTJA.

Muudetakse järgmisi määrusi:
1) keskkonnaministri 25. augusti 2021. a määrus nr 40 „Kiirgustegevuses kasutatavate või tekkivate radioaktiivsete ainete väljaarvamise ja vabastamise tingimused ning väljaarvamise ja vabastamise taotlusele esitatavad nõuded“. Viited Keskkonnaametile on määruse §-s 10, mis reguleerib väljaarvamise ja vabastamise taotluse esitamist ja menetlemist. 01.01.2027. a kehtima hakkava kiirgusseaduse § 62 kohaselt on taotluse menetleja ja otsustaja TTJA;
2) energeetika- ja keskkonnaministri 18. juuli 2025. a määrus nr 41 „Väga väikese ohuga kiirgustegevuste loetelu, kiirgustegevuse registreeringu taotluse täpsustatud nõuded ning taotluse ja registreeringu andmekoosseis“. 01.01.2027. a kehtima hakkava kiirgusseaduse § 69 kohaselt annab kiirgustegevuse registreeringu TTJA. Registreeringu taotlus esitatakse endiselt keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu (kiirgusseaduse § 69^1 lõige 3);

3) keskkonnaministri 27. oktoobri 2016. a määrus nr 45 „Kiirguseksperdi kiirgusohutuse koolituse õppekava, kutseoskusnõuded, tunnistuse taotlemise kord, taotluse vorm ja tunnistuse vorm“. 01.01.2027. a kehtima hakkava kiirgusseaduse § 90 lõike 2 kohaselt väljastab kiirguseksperdi tunnistuse TTJA.
4) keskkonnaministri 24. novembri 2016. a määrus nr 60 „Kiirgustegevusloa taotlusele esitatavad täpsustatud nõuded, taotluse ja kiirgustegevusloa andmete loetelud ning tuumamaterjali arvestuse pidamiseks kasutatavate kiirgusallikaid iseloomustavate andmete loetelud“. 01.01.2027. a kehtima hakkava kiirgusseaduse § 69 kohaselt on kiirgustegevusloa andja TTJA;
5) keskkonnaministri 30. juuli 2018. a määrus nr 28 „Tööruumide õhu radoonisisalduse viitetase, õhu radoonisisalduse mõõtmise kord ja tööandja kohustused kõrgendatud radooniriskiga töökohtadel“. Tööandja teavitab radooniriskiga töökohtadega seotud asjaoludest edaspidi TTJA-d;
6) keskkonnaministri 3. oktoobri 2016. a määrus nr 33 „Radioaktiivsete jäätmete sisse-, väljaning läbiveo dokumentide menetlemise korra ja tähtaegade erisused lähtuvalt päritolu- ja sihtriigist“. 01.01.2027. a kehtima hakkava kiirgusseaduse §-de 82 ja 84 kohaselt menetleb veoloa taotlusi ja kooskõlastab radioaktiivsete jäätmete läbiveo teiste riikide pädevate asutustega TTJA;
7) keskkonnaministri 14. oktoobri 2022. a määrus nr 48 „Kiirgustöötaja ja elaniku efektiivdooside seire ja hindamise kord, kiirgus- ja koefaktori väärtused ning radionukliidide sissevõtust põhjustatud dooside hindamiseks kasutatavate doosikoefitsientide väärtused“. Määruse § 2 lõike 2 muudatuse tulemusel korraldab riiklikku kiirgusseiret riikliku kiirgusseire allprogrammi kohaselt TTJA, kuhu viiakse üle Keskkonnaameti kiirguskaitse- ja kiirgusseire büroo ülesanded;
8) keskkonnaministri 6. septembri 2016. a määrus nr 28 „Välistöötaja doosikaardile kantavad andmed ja doosikaardi vormistamise kord ning välistöötaja doosikaardi vorm“.

Paragrahviga 2 muudetakse keskkonnaministri 6. septembri 2016. a määrust nr 27 „Keskkonnaameti põhitegevusega seotud tasuliste teenuste loetelu ja tasumäärad“. Määruse pealkiri sõnastatakse „Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti kiirgus- ja tuumaohutusega seotud tasuliste teenuste loetelu ja tasumäärad“ ning määruses ja selle lisa pealkirjas asendatakse sõna „Keskkonnaamet“ sõnadega „Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet“ vastavas käändes. Kiirgusseaduse § 31 lõike 1 kohaselt võib kiirgusohutust tagavaid tasulisi teenuseid osutada TTJA. Pealkirja täpsustamine on vajalik, sest TTJA põhitegevus hõlmab ka teisi valdkondi, kuid määrus käsitleb üksnes kiirgusvaldkonna teenuseid. Teenuste loetelu ja tasumäärad ei muutu.

Paragrahviga 3 muudetakse majandus- ja kommunikatsiooniministri 26. juuli 2013. a määrust nr 49 „Ehitusmaterjalidele ja -toodetele esitatavad nõuded ja nende nõuetele vastavuse tõendamise kord“. Paragrahvi 2^1 lõigetes 2, 3 ja 4 asendatakse sõna „Keskkonnaamet“ sõnadega „Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet“. Need sätted käsitlevad ehitustootest pärineva gammakiirguse aktiivsuskontsentratsiooni indeksi erandi lubamist, indeksi määramise nõudmist ja mõõtmistulemuste esitamist. Määruse § 11 sõnastatakse uuesti. Kehtiva § 11 kohaselt teeb riiklikku järelevalvet määruse nõuete üle TTJA, välja arvatud § 2^1 nõuete üle, mille järelevalvet teeb Keskkonnaamet. Muudatusega koondub kogu määrusekohane turujärelevalve TTJA-sse ning erandi vajadus kaob.

Paragrahviga 4 muudetakse keskkonnaministri 20. oktoobri 2016. a määrust nr 41 „Riikliku kiirgustöötajate doosiregistri asutamine ja selle põhimäärus“. Punktiga 1 asendatakse määruses sõna „Keskkonnaamet“ läbivalt sõnadega „Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet“ vastavas käändes. Doosiregistri vastutav töötleja on edaspidi TTJA ning registri dokumente säilitatakse TTJA dokumendihaldussüsteemis. Punktiga 2 muudetakse § 15, mille kohaselt

rahastatakse registri pidamist riigieelarvest Kliimaministeeriumi kaudu. Kuna registri vastutav töötleja TTJA kuulub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse ning menetluses oleva Vabariigi Valitsuse seaduse muudatusega lisatakse selle ministeeriumi valitsemisalasse ka kiirgusohutuse tagamise korraldamine ja järelevalve, rahastatakse registri pidamist edaspidi riigieelarvest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kaudu.

Paragrahviga 5 sätestatakse määruse jõustumine 1. jaanuaril 2027. Samal ajal hakkavad kehtima ka tuumaenergia ja -ohutuse seadus (RT I, 11.07.2026, 1) ja kiirgusseaduse uus sõnastus (RT I, 28.06.2016, 2) ning praegu menetluses olev Vabariigi Valitsuse seadus ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (1064 SE).

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Muudetavate määrustega on osaliselt üle võetud nõukogu direktiivid 2013/59/Euratom ja 2006/117/Euratom. Eelnõu ei muuda ülevõetud nõuete sisu, vaid üksnes neid rakendava pädeva asutuse nimetust. Direktiivi 2013/59/Euratom artikli 76 kohane pädev asutus on alates 1 jaanuarist 2027 TTJA.

4. Määruse mõjud

Määrusel ei ole sotsiaalset mõju ega mõju elu- ega looduskeskkonnale. Samuti ei mõjuta määrus majandust, riigi julgeolekut, välissuhteid, regionaalarengut ega kohaliku omavalitsuse korraldust.
Määruse kehtestamine ei too kaasa lisamõju. Muudatused on tehnilised ja seisnevad valdavalt pädeva asutuse nimetuse muutmises seoses seletuskirja punktis 1.3 kahes esimeses lõigus välja toodud õigusaktide kehtima hakkamise ja muutmisega. Pädeva asutuse muutumise sisulist mõju on hinnatud tuumaenergia ja -ohutuse seaduse eelnõu (856 SE) seletuskirjas.
Kiirgustegevuse tegijatele, kiirguseksperdi tunnistuse taotlejatele, tööandjatele ning ehitustoodete tootjatele ja importijatele ei lisandu uusi kohustusi. Muutub üksnes asutus, kellele taotlused ja andmed esitatakse. Kiirgustegevusloa ja registreeringu taotlused esitatakse endiselt keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu. Määrusega korrastatakse õiguskorda.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulusid riigieelarvele. Kiirgusvaldkonna ülesannete üleviimisega seotud kulud ja TTJA vajalikud ressursid on kavandatud tuumaenergia ja -ohutuse seaduse rakendamise raames. Tasuliste teenuste tasumäärad ei muutu ning nendest laekuv tulu laekub edaspidi TTJA-le. Määruse rakendamiseks ajakohastab TTJA oma veebilehel määrustega kehtestatud vormid ja muu asjakohase teabe.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2027, samal ajal tuumaenergia ja -ohutuse seaduse ning sellega kiirgusseaduses tehtud muudatustega. See tagab, et määrustes nimetatud asutus vastab seadusega määratud pädevale asutusele ning menetlused ja järelevalve jätkuvad katkestuseta.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Rahandusministeeriumile.